

Els bancs davant les noves formes de diners

El llançament de la libra per part de Facebook i d'altres 27 empreses ha tornat a posar sobre la taula el debat sobre les criptomonedes i sobre el funcionament dels sistemes de pagaments actuals. Després de la caiguda de valor de *bitcoin* i del qüestionament de la seva capacitat per funcionar com a diners, són molts els qui veuen en les *stablecoins* una alternativa amb més potencial d'adopció. Si això és així, les dues formes de diners «tradicionals» (l'efectiu i els dipòsits bancaris) haurien d'afrontar aquesta nova competència. Al present article, discutirem què caracteritzaria aquesta competència entre formes de diners, quins reptes podria comportar per als bancs i quines accions podrien dur a terme els bancs per afrontar-los.¹

Els avanços en les tecnologies de pagaments permeten l'aparició de noves formes de diners, la qual cosa, a llarg termini, pot generar una major competència pels dipòsits bancaris.

- **La tecnologia de liquidació de pagaments és el mecanisme mitjançant el qual es garanteix que els diners són retirats del compte de l'ordenant i són ingressats al del beneficiari, de manera que el canvi en la propietat dels diners queda registrat.** Amb l'excepció de l'efectiu, en l'actualitat, totes les infraestructures de pagaments establertes recorren d'alguna manera a una figura que centralitza la validació d'aquests moviments entre els comptes, ja sigui el banc central de cada jurisdicció, Visa o Mastercard per als esquemes de targetes o AliPay i WeChat als seus ecosistemes a Àsia, entre d'altres. Aquesta centralització, sobretot en l'àmbit dels pagaments internacionals, comporta algunes ineficiències, que es manifesten en demores en les transferències i en falta de traçabilitat sobre el seu estat i que són fruit de la fragmentació i de la poca interconnexió d'aquestes infraestructures. En eliminar la necessitat de centralitzar la validació, l'ús de DLT² (*blockchain* n'és un exemple) pot generar uns guanys d'eficiència que justificarien el cost de desplegar noves infraestructures de pagaments i, sobre elles, noves monedes.
- **Fins avui han aparegut una infinitat de criptomonedes, tot i que les que presenten un major potencial d'arribar a convertir-se en una nova forma de diners són les que tenen el suport d'alguna mena d'actiu.** Una opció és tenir el suport d'una moneda de curs legal, com és el cas de tether, USD Coin o paxos, per exemple. Els seus emissors estableixen una ràtio de conversió (per exemple, en relació amb el dòlar) i defineixen mecanismes per mantenir-la, de manera que els preus dels béns i dels serveis en les dues monedes siguin fixos. Una altra opció és buscar el suport d'una cistella de monedes o d'altres actius el valor dels quals fluctua amb el mercat. En aquest cas, en funció del moment en què s'adquirissin, els béns i els serveis pagats en aquesta moneda serien més o menys cars que si es paguessin en dòlars. La libra és un exemple d'aquest últim tipus, juntament amb les criptomonedes que tenen el suport de l'or.
- **Naturalment, desplegar aquesta nova infraestructura des de zero no és una tasca que pugui assumir qualsevol, i qualsevol emissor privat amb capacitat per aconseguir-ho s'haurà d'enfrontar a reptes reguladors molt considerables.**³ En qualsevol cas, cal pensar en un futur en què els dipòsits bancaris puguin haver de competir per la liquiditat dels agents econòmics no solament amb l'efectiu, sinó també amb les criptomonedes que hagin aconseguit prou adopció.

Per als bancs, els dipòsits dels clients són una peça central en el model de negoci. Per aquest motiu, alguns experts consideren⁴ que un increment de la competència és un desafiament per a les entitats financeres tradicionals.

- **Els dipòsits són una font estable de finançament per als bancs i són una eina fonamental per a la intermediació bancària,** el procés pel qual les entitats canalitzen els estalvis cap a la inversió productiva mitjançant la concessió de préstecs.
- **Són també una font d'ingressos** per a les entitats, gràcies als serveis de cobraments i de pagaments associats, com les transferències, les compres amb targeta o les domiciliacions i la gestió de rebuts, entre d'altres.

Avantatges i desavantatges de la libra

Reserva de valor	✗ Sense cobertura del Fons de Garantia de Dipòsits. Sense remuneració dels recursos.
Unitat de compte	✗ L'euro és l'única moneda de curs legal a Espanya (l'única amb ple poder alliberador per al pagament de deutes). Risc de tipus de canvi.
Mitjà d'intercanvi	
Acceptació	✓ L'ecosistema de Facebook compta amb 2.410 milions d'usuaris actius. ✗ Bona experiència d'usuari dels mètodes de pagament actuals al punt de venda físic.
Facilitat d'ús	✓ Millor adaptació als entorns digitals (<i>smart contracts</i> , possibilitat d'afegir més dades associades a la transacció...).
Rapidesa	✓ Pagaments amb liquidació instantània a qualsevol part del món, disponibles 24/7/365 des de qualsevol lloc amb connexió.
Ubiquïtat	
Seguretat	✗ No gaudeix, en l'actualitat, de la màxima percepció de seguretat (els dipòsits i els mètodes de pagament, sí).

Font: CaixaBank Research.

1. Aquest article analitza només l'escenari de les criptomonedes impulsades per emissors privats. Un escenari en què les criptomonedes fossin impulsades per bancs centrals tindria en consideració, per disseny, l'estabilitat del sistema financer i el paper que han de jugar els bancs. Es tractaria, doncs, d'un escenari més favorable per als bancs que el discutit aquí.

2. Vegeu l'article «*Blockchain* i criptomonedes: benvinguts al nou paradigma digital», en aquest mateix Dossier.

3. Vegeu l'article «Libra, la criptomoneda de Facebook», en aquest mateix Dossier.

4. Vegeu BIS (2018), «Central bank digital currencies», i Adrian, T. i Mancini-Griffoli, T. (2019), «The Rise of Digital Money», FinTech Notes, FMI.

- **Finalment, els dipòsits i els mitjans de pagament associats són, a més a més, una font d'informació molt valuosa per als bancs.** El volum i la freqüència d'aquestes transaccions, per exemple, són variables que poden ser utilitzades per establir patrons d'ingressos i de despeses o per estimar la capacitat de repagament d'un préstec. Això permet als bancs millorar les anàlisis de risc, personalitzar les ofertes comercials o reduir el frau, per exemple.
- Així, doncs, **en un hipotètic escenari en què les monedes digitals aconseguissin substituir de manera significativa les formes tradicionals de diners, el model de negoci bancari s'enfrontaria a diversos reptes.** En primer lloc, a una compressió dels marges (tant en dipòsits com en serveis de cobraments i de pagaments) per l'augment de la competència. En segon lloc, a una major volatilitat i a un major cost de les fonts de finançament per una eventual substitució dels dipòsits detallistes per altres instruments de finançament. Al seu torn, aquesta major volatilitat del passiu bancari podria arribar a limitar la capacitat de concessió de crèdit per la necessitat de complir les ràtios de liquiditat imposades per Basilea III.⁵ Finalment, la pèrdua de la informació generada per les transaccions en la nova moneda podria limitar la capacitat dels bancs d'oferir préstecs al tipus d'interès que s'ajusti millor al risc del client. Tot plegat tendiria a encarir el crèdit.

Per jutjar fins a quin punt són importants aquests reptes per a les entitats bancàries, és útil analitzar quins elements determinarien la intensitat de la competència que patirien els dipòsits i veure en quins d'aquests elements les *stablecoins* podrien tenir un avantatge comparatiu.

- **Les *stablecoins* presenten certs avantatges en aspectes clau relatius a la seva eficiència com a mitjà de pagament.** Tot i que és cert que, als països desenvolupats, els diners tradicionals són, en gran part, un mecanisme molt eficient per realitzar transferències domèstiques o pagaments al punt de venda físic, les noves formes de diners permetrien realitzar pagaments instantanis a qualsevol lloc del món, en qualsevol moment i des de qualsevol lloc amb connexió. A més a més, en entorns digitals, oferirien una major facilitat d'ús, en disposar d'una major capacitat d'integració amb aquests entorns i en poder aportar noves funcionalitats, com els pagaments condicionals, els pagaments automatitzables o l'automatització de processos de conciliació.
- **No obstant això, hi ha diversos aspectes que dificulten l'adopció de les noves formes de diners.** El més fonamental de tots és assolir un nivell prou alt de confiança per part dels usuaris. Una moneda digital només es farà servir com a mitjà de pagament o com a forma d'estalvi si les persones hi confien, perquè és emesa i té el suport d'un banc central, d'entitats subjectes a regles de governança i d'estructures legals que mitiguin els possibles conflictes d'interès. En el cas de la libra, altres desavantatges són els possibles riscos de canvi per als usuaris, en tenir una ràtio de conversió variable en relació amb una moneda de curs legal i que no oferiria un retorn en forma d'interessos.
- **Així i tot, el major repte al qual s'enfronten aquestes noves formes de diners és el de generar efectes de xarxa prou potents per justificar els costos d'adopció.** Al capdavall, no serveix de res tenir els diners amb la tecnologia de liquidació més eficient que mai hagi existit si no es té amb qui intercanviar-los. Les formes de diners tradicionals juguen amb avantatge, perquè són àmpliament acceptades. En el cas de les monedes digitals, de moment només la libra, gràcies a la ingent base d'usuaris de Facebook i al seu ecosistema propici per al comerç electrònic, podria estar en disposició d'aprofitar els efectes de xarxa i impulsar una adopció relativament ràpida.

Quines opcions tindrien els bancs per afrontar aquest augment de la competència?

- **La principal alternativa per als bancs és continuar innovant per guanyar en eficiència i per oferir la millor experiència al client.** Els canvis en el comportament dels clients i del comerç impulsaran la demanda de nous serveis, com els pagaments invisibles⁶ o programables, els serveis d'alt valor afegit per a comerços digitals, per a empreses i per a particulars, els pagaments internacionals instantanis o els serveis per a la gestió de la privacitat i de la confidencialitat de les dades. En els últims anys, els bancs han millorat de forma notable l'oferta amb nous serveis, com els pagaments amb el mòbil o els pagaments domèstics instantanis entre particulars.⁷ Així mateix, alguns bancs també exploren les possibilitats de la tecnologia DLT i experimenten amb *stablecoins* d'ús majorista per solucionar la interconnexió baixa dels diferents mercats interbancaris regionals i fer possibles els pagaments internacionals instantanis.
- **Queden moltes incerteses per resoldre, i és possible que el projecte libra trigui a fructificar, si és que finalment ho fa. Però la rapidesa amb què aquest camp evoluciona exigeix que els bancs tradicionals aprofitin totes les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies per millorar l'experiència dels clients en el món dels pagaments.** Al capdavall, la velocitat d'adopció d'un nou producte o servei depèn, en gran part, de la capacitat de solucionar les necessitats dels usuaris: ha de ser més barat, més ràpid o més fàcil d'utilitzar que les alternatives actuals.⁸ I és aquí on els bancs han de demostrar la seva capacitat d'innovació i d'adaptació per afrontar amb èxit els reptes i les oportunitats que emergeixen de les monedes digitals: escoltant els clients i oferint-los allò que necessiten.

Sandra Jódar Rosell i Denis Nakagaki

5. El coeficient de fondeig estable net (NSFR, per les sigles en anglès) requereix que els bancs mantinguin un cert percentatge de finançament estable en relació amb els préstecs que ha concedit. Vegeu Kumhof, M. i Noone, C. (2018), «Central bank digital currencies», Staff Working Paper, núm. 725, Banc d'Anglaterra.

6. El concepte de pagament invisible fa referència a l'ús de tecnologies de pagaments que permeten prescindir del suport físic (la targeta o els bitllets) per saldar la transacció.

7. A Espanya, Bizum, una solució de pagaments instantanis entre particulars creada el 2016, va assolir els 4 milions d'usuaris al juny del 2019, xifra que representa, aproximadament, el 10% de la població bancaritzada.

8. Vegeu Van Steenis, H. (2019), «Future of Finance», Banc d'Anglaterra.